

КОВАЧЕВ, Марин

Велико Търново, България

С ПЛАМЪКА НА РОДОЛЮБИЕТО

Нормално е, когато говоря за проф. Никола Ковачев, находчиви събеседници да ме попитат дали еднофамилието ни е случайно или ни свързва и роднинство. Отговорът е, че това е едно обикновено съвпадение на фамилиите, но формално има някои неща, които допълнително ни свързват. Проф. Ковачев е от будното село Кръвеник, само на десетина километра от родното село на дядо ми по бащина линия – днешният град Априлци, а на 7–8 километра „по-надолу” е родното село на дядо ми по майчина линия – Скандалото. Т.е. земяци сме – в жилите ни тече кръв от най-хубавата част на Стара планина – Троянския Балкан... По стечение на обстоятелствата семейството ми бе свързано с неговото след постъпването му на работа във Велико Търново и чрез други „нишки”. Дъщеря му Росица бе класен ръководител и преподавател по български език и литература на сина ми, вследствие на което по-късно той избра и завърши специалността българска филология. С другата дъщеря на професора – Пенка Ковачева, ни свързваше по едно и също време дейността ни като библиотекари: тя – директор на Университетската библиотека в града, а аз – завеждащ отдел в тогавашната Окръжна библиотека „П. Р. Славейков”. С бащата се познаваме още от първите му години във Велико-търновския университет „Св. св. Кирил и Методий”, в който той постъпи като вече изявен учен, с голям брой и значими публикации, и не можеше „да върви по-нагоре” без помощта на една голяма библиотека, каквато беше Окръжната. И освен всичко това, често пъти ни грешаха, след като станяхме и двамата професори (аз доста години по-късно), с една и съща фамилия и със сродни интереси – краезнанието.

Аз през 1971 г. бях избран за научен сътрудник по краезнание, през 1979 г. – за старши научен сътрудник и хоноруван преподавател във

Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий"; от 1991 г. – за редовен доцент, а от 1987 г. – за професор в него.

Този мой път на развитие бе свързан с проф. Н. Ковачев, не само защото бе рецензент при участието ми в конкурсите и хабилитацията ми, а и като съидейници, съмишленици в областта на краеведската работа, на която бях се посветил вече, още през 60-те години на миналия век.

Освен като виден български филолог, проф. Н. Ковачев още с първите си публикации и до последните си дни се изявява и като уважаван краевед. Не толкова свързан с изследване историчията и теорията на тази дейност, колкото с научно-практическите си изяви.

Първите му научно-популярни краеведски публикации са за водачите на Априлското въстание в родното му село – Фильо Радев Миленов и Христо Филев (В т з п о м е н а т е л е н л и с т. Кръвник, Севлиево, май 1951 г.), публикациите „75 години Априлско въстание в Кръвник” (Б о р б а /В. Търново/, № 19, 12 май 1951 г.), „Ценна археологическа находка в Севлиево” (Б о р б а /В. Търново/, № 40, 6 октомври 1951 г.) и др., за да стигне до първите си „по-тежки” за научните си краеведски изследвания от това време – „Севлиевският учител и революционер Никола Дабеv” (Н а р о д н а п р о с в е т а, 1956, № 11, с. 47–50), „Априлското въстание в Севлиево, отразено в народната песен” (Е з и к и л и т е р а т у р а, 1956, № 3, с. 241–243), „Новооткрит фрагмент от Батожевският надпис” (Б т л г. е з и к, 1957, № 2, с. 143–146), „За местонахождението и името на средновековното селище Витен” (Б т л г. е з и к, 1959, № 4–5, с. 424–425) и др.

Тези години са времето, в което у нас се появяват първите публикации по въпросите на теорията и методиката на краеведението, за което проф. Н. Ковачев използва еквивалентното – „краеведение”, изясняване на понятия като „краеведска литература”, „местен печат”, „литература за местни дейци”, „краевед”, „краеведска библиография” и др.

Имам предвид „Библиография на нашите селища” на Стефан Станчев (В е д р и н а, № 51, 16 май 1947), „Една важна задача на народното читалище” на Димитър Иванчев (В е д р и н а, № 149, 7 ян. 1949), „Читалищните музейни сбирки и краеведението” (Ч и т а л и щ е, 1953, № 3, с. 31–32) и „Как да положим началото на краеведска сбирка” (Ч и т а л и щ е, 1953, № 22, с. 20–22) на Маньо Стоянов и др.

Свое виждане, при това – вярно и точно – на понятието „краезнание”, публикува и проф. Н. Ковачев: „Краеведението не е отделна наука, а комплексно-събирателна и научно-изследователска работа на отделно лице или колектив за частично или за по-широко изследване на миналото и настоящето на дадено селище, организация, заведение и др.”

Интересно е, че без да разполага с добри условия за краеведска дейност, освен библиотеките, музеите и архивните учреждения на тогавашния Великотърновски окръг (до 1959 г.) и на Габровския, и на СевлиеВСкия край, проф. Н. Ковачев развива и една значима краеведска дейност, както в тематично-отраслов план, така и със завидните ѝ количествени измерения. Специализирал се по-късно в областта на топонимията и ономастиката, големият извънстоличен краевед избира един от най-трудните пътища за краеведски изследвания. Те са многоаспектни – от областите на филологическите науки, историята, археологията, родознанието, комплексните „поселищни” изследвания, проучване живота на местни дейци, изявили се в различни научни области и като общественици; за метеорологията – („Принос към названията на ветровете в България”, 1968г.), земеделието („За възраждането на селското стопанство в СевлиеВСкия край”, 1991г.) и др.

На проф. Н. Ковачев дължим и няколко помагала за учебно-методическата насоченост на краеведската дейност – „Насоки за топонимично и антропонимично проучване на селище” (1967), „В помощ на краеведа” (1973), „Насоки за разработка на дипломни работи по ономастика” (1976), „Преподавател-българист – изследовател-краевед” (1980), „Род и родословни проучвания” (1983), „Началото е родната стряха” (1993) и др.

Заслужава внимание и инициативата му за обединяване дейността на преподавателите от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”, които в различна степен професионално извършват краеведска дейност – археолози, етнографи, фолклористи, историци, езиковеди, библиотечно-библиографски кадри и др. Той беше обмислил всичко по изграждането на тази структура, в т.ч. – и докладването, и одобрението ѝ от Академическия съвет. Наименованието ѝ бе „Координационно краеведско обединение към Великотърновския университет, „родено” през м.януари 1995 г. – първо в страната и единствено до днес като университетска изява. По настояване на професора, за председател бе избрана

моята скромна личност (след като на 17 май 1990 г. бях избран вече за декан на Свободния факултет при Университета). Първата изява на обединението бе провеждането на кръгла маса, посветен на разностранните изследвания на долното поречие на река Янтра. На тази кръгла маса проф. Ковачев изнесе основния доклад.

Трудно е да се изброи точният брой на краеведските му публикации, главно поради две причини: първо – издадената през 1999 г. престижна библиография за него не отразява последните му публикации и тези, излезли евентуално след неговата кончина; второ – проф. Н. Ковачев е бил непретенциозен по отношение на изданията, в които да бъдат отпечатани изследванията му. Той публикува в сборници, известия, трудове, годишници и в списания; в централни и местни вестници, в т.ч. – и в т. нар. „многотиражни“, при това – някои материали и по два пъти... Може би не за да регистрира по-голям брой публикации (той не преследваше такива цели), а с благородната задача знанията, които дава, да стигнат до по-голям брой хора, с различен социален статус, квалификация, местоживееие и пр. Същевременно, втората и следващите публикации винаги носят и нещо ново, допълнителна информация, тълкуване или коментар, което при краеведските изследвания, особено при мащабите на работа като неговите, се среща често.

И ако е трудно да бъде посочен броят на краеведските публикации на проф. Никола Ковачев, още по-трудно е да се определи обема и особено – значимостта на знанията за краеведската работа, които е дал на студентите, асистентите и докторантите си. Това са хиляди ръководства и рецензии на дипломни работи, семестриални курсови работи, безброй изпитни задачи, консултации, беседи, насоки и пр., като по обясними причини само една част от тях са запазени до днес в уникалния Център по ономастика „Проф. Николай Ковачев“ при Университета, които той ни остави като златно наследство. Позволявам си да мисля, че тези материали в своите 100% са краеведски изследвания, приноси и податки – една база данни, на която могат да завидят и най-напредналите народи.

И това е резултат на организирана и ръководена дългогодишна прецизна дейност на един изключително трудолюбив и последователен в работата си, неуморен пленник на книгата и знанието човек.